



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

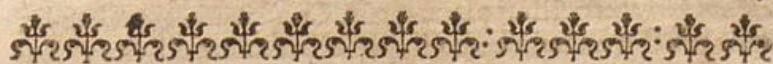
Liber Theologiæ Moralis, Viginti Qvatvor Societatis Iesv Doctoribvs Reseratvs

Escobar y Mendoza, Antonio de

Lvgdvni, 1659

Examen III. De Conscientia.

urn:nbn:de:hbz:466:1-41066




EXAMEN III.

Circa materiam de Conscientia.

CAPVT PRIMVM.

De essentia Conscientia.

1.  *VID est Conscientia?* Actus intellectus practici iudicantis aliquid hinc & nunc agendum esse, vel fuisse tanquam bonum honestum: vel fugiendum esse, aut fuisse tanquam inhonestum. Vnde Conscientia partim se extendit ad opera nostra præterita ea accusando tanquam malè facta, aut tanquam rectè gesta commendando: partim verò ad opera futura, dictando, vtrum agenda vel omittenda sint. Verum conscientia de agendis seu omittendis actus est à Prudentiæ virtute elicitus.

2. *Quoruplex Conscientia?* Multiplex planè. Recta, Erronea, Probabilis, Dubia, Scrupulosa.

3. *Num vlla questio de Conscientia Recta?* Nulla prorsus; siue enim præcipiat, siue prohibeat, sic obligat voluntatem, vt grauitè, aut leuiter iuxta materiam delinquat, si illam non sequatur.

CAPVT II.

De Conscientia Erronea.

4. *Quenam Erronea Conscientia?* Quæ obiectum aliter ac est, agnoscit. Conscientia autem huiusmodi assolet iam inuincibiliter, iam vincibiliter errare.

5. *Num delinquit, qui contra Conscientiam errantem agit?* Delinquit planè vel lethaliter, vel venialiter qualiter ipsa Conscientia dicit: si tamen inuincibiliter erronea dicit aliquid agendum, quod reuera fugiendum fuisset. Nam inuincibiliter errans Conscientia vim habet obligandi, iuxta id, quod ipsa dicit: inuincibiliter autem ad non agendum contrarium. *Quid si tantum dicit aliquid esse peccatum in genere?* Probabile existimo tantum esse veniale.

6. *Ex Conscientia Erronea delinquens cuiusnam speciei peccatum*

B 4

catum

catum perpetrat? Illius planè, quam Conscientia apprehendit; quia affectus ad huiuscemodi speciei peccatum allicitur. Expuo in terram credens me delictum sacrilegij committere ob loci sacri reuerentiam, peccati sacrilegij sum reus, si re ipsa expuo priusquam me ab isto expediam errore.

7. *Si aliquis eò perplexitatis deueniat ut utrumque oppositorum existimet esse peccatum, pòque errore nec per se nec per alium explicare se possit: quidnam præstabit? Eligere debet quod minus malum apparet. Quod si quod minus malum apparet secutus adhuc errem in ipsa minoris apparentis mali electione, non delinquam; quia nemo necessitate peccat.*

CAPVT III.

De Conscientia Probabili.

8. *Quanam Probabilis Conscientia? Quæ iudicium continet alicuius rei ex opinione probabili. Probabilis autem opinio ea dicitur, quæ rationibus innitur alicuius momenti. Vnde aliquando vnus tantum Doctor grauis admodum opinionem probabilem potest efficere; quia vir doctrinæ specialiter additus haud adhærebit sententiæ cui libet nisi præstantis, seu sufficientis rationi, vi allectus.*

9. *Num licet opinionem probabilem sequi, relicta probabiliore? Licet, imò & tutiori, modò non immineat aliquod periculum, ad quod vitandum prudentia, aut iustitia, aut charitas dicet oppositam sententiam esse eligendam.*

10. *Possum^{me} probabili aliorum sententiæ aptare mea, probabiliore ac tutiore relicta? Ita planè, nec sit operans contra conscientiam agam, modo existimem alienam opinionem, quam sequor, esse probabilem.*

CAPVT IV.

De Conscientia Dubia.

11. *Quanam Conscientia Dubia? Quæ circa vtramque contradictionis partem suspensa est, & neutri assentitur.*

12. *Delinquit ne, qui contra conscientiam practicè Dubiam operatur?*

operatur? Qui operatur cum dubio, an hîc & nunc opus sit licitum, nec ne, delinquit, peccato scilicet eiusdem rationis, & speciei, cuius est res, de qua dubitat: quia qui anceps operatur, se periculo delinquendi exponit.

13. *Qui aliquid præstat non practicè, sed speculatiuè tantùm dubitans, num sit malum, delinquit ne?* Minimè; quia prudenter operatur, cum ex iusta causa dubium deponat, v.g. si dubitat, an liceat capere rem alienam, si hîc & nunc credat, id sibi licere propter extremam necessitatem, à furti crimine excusatur; quia practicè non dubitat.

14. *Quònam modo Conscientia practicè Dubia deponetur, speculatiuè vincetur dubium?* Duo requiruntur. Primum, debita diligentia ad inquirendam veritatem. Secundum, iuxta aliqua causa mutandi iudicium, seu deponendi practicè dubium speculatiuum, scilicet consilium doctvina pollentium viroium. Verùm iuxta causa contra speculatiuum iudicium est possessio, quæ præstat, vt in dubio pro possessore iudicetur, iuxta illud: Melior est conditio possidentis.

CAPVT V.

De Conscientia Scrupulosa.

15. *Quid Scrupulosa Conscientia?* Profectò Scrupulus non est Conscientia appellanda, cum non sit iudicium: sed vana apprehensio, & hinc ortus timor peccatum alicubi esse, vbi non est.

16. *Quòdnam, præcor, hominis scrupulosi indicamentum?* In vna vel pluribus materiis frequenter dubitare, præter consuetum morem interrogando: aliàs diligentem curam suæ habere Conscientiæ: credere aliquid esse peccatum ob leuem rationem: quæcunque in dubium reuocare, & aliquando suspensum manere: contra sapientium denique, imò contra proprium iudicium frequenter, nihilominus inquietum esse. Hi quidem in causa aliena plerumque sine formidine iudicant, hominèmq; absolunt. At verò si idem casus illis eueniat, statim peccatum inesse formidant.

17. *Num contra scrupulos licitum operari?* Imo consultum. Remedia autem contra morbum huiusmodi sunt triplicia. Primò naturalia, vt contemnere scrupulos, melancholiæ mēderi. Secundò, moralia, vt leges secundùm æquitatem interpretari, opinionem probabilem eligere, se submittere iudicio

aliorum. Tertiò, supernaturalia, vt sese ad Dei auxilium speciale disponere, assiduè orare, sollicitè cuncta manifesta peccata cauere.

CAPVT VI.

Praxis, seu resolutiones Societatis IESV Schola circa materiam de Conscientia.

§. I.
De Con-
scientia
erronea.

18. **D**ixisti, agere cum Conscientia erronea dictante actum esse lethalem, peccatum mortale esse: rogo, An peccatum hoc habeat specialem malitiam contra præceptum, vel virtutem? Minimè, sed generalem quandam rationem peccati determinandam ex tali, seu tali materia circa quam versatur. v.g. falsò existimo hodie esse Vigiliam, & non ieiuno: eiusdem speciei peccatum gero ac si verè vigilia esset: & ideo non est opus in confessione exprimere Conscientiæ errantis circumstantiam: sed sufficit proferri: non ieiunavi in Vigilia. *Salas in 1. 2. tract. 8. d. 1. sect. 33. num. 28. scio Valentiam tom. 4. d. 7. q. 11. p. 7. contrarium tradidisse.*

Salas.
Valent.

19. *Est ne semper mortale crimen, contra conscientiam errantem agere? Aliquando est veniale, suamque grauitatem, aut leuitatem à grauitate aut leuitate materiæ sumit, in qua errat Conscientia: & à diuersitate iudicij falsò suadentis, vel momentis; quia Conscientia dictare potest, vt peccatum mortale, etiam si materia sit leuis; & vt peccatum veniale, etiam si sit grauis materia.* *Azorius tom. 1. lib. 2. c. 8. q. 5.*

Azor.

20. *Suppone aliquem eò erroris deuenire, vt vtrumque oppositorum ei peccatum sit v. g. mentiri, est delictum: non mentiri, vt proximum à graui periculo eripiam, etiam contra charitatem crimen est mihi erranti. Die festo sacrificaturus pro populo recordatus me non ieiunum, ab altari abstinere decerno: non possum populum sine scandalo dimittere, nec adest alius sacerdos. Si non audio sacrum pastor ouium, contra præceptum delinquo: si auditurus, gregem à lupis comminandum relinquo, becco: quid tunc? si non habeo, quem consulam, minus malum eligam. Primo in casu minus malum mentiri, vt culpa grauior contra charitatem euitari possit. In secundo Missæ audientiæ operam dabo, ne populus scandalo feriat. In tertio, vt proximi prouideam vtilitati, templum non adibo. Quid si quò minus malum apparet, secutus, adhuc errem? Non delinquam. Quid si ita anceps erraui, vt mihi minus malum representetur? Tunc*
non quidquid

quidquid egero, non peccabo; quia nemo necessitate peccat.

Ex Laymano, Baldello, Castro Palao, & alijs.

Laym.

21. Dixisti unum Doctorem doctum sufficere ad opinionem
probabilem constituendam: an aliqua addenda conditio? sine
vlla conditione asserit Filliucius tom. 2. tract. 21. cap. 4. n. 134. scientia
Addiderim tamen non sufficere Doctorem doctum esse, si pius proba-
simul non sit: etsi singularis eius opinio sit contra commu-
nem; tunc enim talis opinio deberet irrefragabili niti ratio-
ne, vt esset admittenda. Filliuc.

22. Est opinio speculatiue probabilis: rogo, an sit in praxi tu-
ta? Assero ex Sanchez de matr. lib. 7. d. 7. non omnem opinio- Sanch.
nem probabilem speculatiue esse tutam in praxi; vnde ali-
qua Doctorum sententia sapientes speciatim laxationem,
aut mitiorem legum interpretationem à communi Docto-
rum placito omnino recedentes, sunt specialissimo, prudentia
pondere librandæ.

23. Occurrunt dua sententia probabiles, tenetur quis sequi
probabiliores? Non, quia reprehendi non potest vt imprudens,
& temerarius qui rationi, authoritative ponderis hæret: &
esset oneis intolerabilis, si teneretur speciatim indoctus opi-
niones probabiliores vestigare. Sanchez tom. 1. lib. 1. c. 9. n. 14. Sanch.
Infero posse iudicem secundum opinionem probabilem iu-
dicare, aduocatumque patrocinari.

24. An confessarius, aut consultor possit contra propriam
opinionem minus probabilem consulere, vt pœnitentem, aut
consulentem ab onere aliquo liberet? Posse Vasquez affirmat 1. 2. Vasq.
d. 62. cap. 9. num. 47. Becanum scio distinxisse in 1. 2. tract. 1. Becan.
cap. 4. q. 9. n. 16. sed idem demum asseruisse constat. Petit con-
sulens, aut pœnitens sibi exprimi, quam sit sententia probabi-
lior? Tenetur tunc illam aperire, quam sequitur. Sed si so-
lum de practica obligatione sciscitatur, potest consulere,
quod minus probabile iudicat: imo meliorem se geret con-
siliarium saepe id consulens, quod facilius, & cum minori pe-
riculo, seu incommodo præstari potest. Ex eodem Becano Becan.
distinguenta.

25. Potest ne Medicus habens copiam medicamentorum,
exhibere minus certum, & certius relinquere, etiam si non ha-
beat certum? Non potest, quia charitas postulat, vt indigenti
certiori quo possumus remedio succurramus. Suarez apud Suar.
Portel. v. Opinio eligenda. At in defectu medicamenti certi
etiam quando ægroti salus non est desperata, asserit Azorius Azor.
tom. 1. lib. 2. cap. 17. q. 11. non peccare Medicum exhibentem
medicamentum probabile, stante opinione probabiliori quod
nocebit;

nocerebit; quia id, quod ex probabili ratione efficitur, reprehendi non potest. Ast venia tanti viri, temeritatis Medicum inculcarem, nisi ex notitia speciali ægrostantis colligat minus probabile remedium magis profuturum.

Bald. 26. *Potest ne Medicus experimenti gratia dubio medicamento uti?* Afferit Baldellus de consc. graviter peccare contra iustitiam, quando nulla suppetit opinio probabilis, & aliàs adfunt remedia probabiliter profutura; quia vitam, aut salutem ægrostantis periculo sine iusta causa exposuit.

Vasq. 27. *Tenetur ne pœnitentis opinionem probabilem confessarium sequi, relicta sua probabiliori?* Tenetur, quia pœnitens habet ius ad absolutionem opinioni probabilis nitens. Vasquez 1.2. tom. 1. dist. 62. cap. 7. num. 40. Qui addit confessarium non proprium negantem absolutionem secundum opinionem probabilem, solum venialiter delinquere. At credidero mortaliter peccare, si de mortalibus facta confessio; quia illum obligat ad peccata alteri confessario detegenda, quod onus graue est. *Quid si confessario falsum videatur opinio pœnitentis?* Debet se accommodare si à probatis Auctoribus probabilis reputatur.

28. *Quid tenendum circa essentialia sacramentorum? Amplectenda ne opinio probabilior?* Exprimam mentem ex Societatis Doctoribus. Communiter asserunt probabilior em eligendam, quia ex charitate tenemur proximo certiori remedio subuenire, ne cadat à salute. Vnde crediderim in sacramentis non necessariis ad salutem id non procedere; & in casu necessitatis, quando v.g. Eucharistiæ deest materia certior. Verum quoties ex opinionibus circa validitatem sacramenti altera fauet sacramento, altera suscipienti: hæc eligi debet, licet minus probabilis; quia sacramenta infidelium gratiam instituta suo iuri cedunt, vt fidelibus faueant. Ideo danda absolutio moribundo, qui illam in absentia petit, &c. quia strictius charitas obligat, quàm Religio. Et Sacerdos tali in casu Parochus contra iustitiam, non Parochus contra charitatem delinqueret.

29. *Quæserim, an his in casibus absolutio absolutè debeat dari?* Ita planè, quia conditio adhibenda in dubio, non in opinionibus. *Dubium est de potestate confessarij: posset ne tunc eligi opinio probabilis, probabilior relicta?* Potiori quidem iure; quia non est periculum irritandi sacramentum. Opinione enim probabilis stante, sicut stante errore communi, Pontifex Summus confert iurisdictionem in ædificationem filiorum.

Palao. Palao tom. 1. distinct. 2. part. 5. num. 9. Addo, quia omnis sacerdos

cerdos habet iurisdictionem in venialia; unde cum regulariter fideles aliqua venialia confiteantur, Sacerdos absoluen- do illa directe, absoluet etiam mortalia (si Papa non dat iurisdictionem) indirecte.

30. Num liceat in mortis articulo opinionem probabilem sequi, relicta tutiori? Scio Sanchez sum. tom. 1. lib. 2. cap. 1. num. 6. negauisse; quia debet homo in nouissima animi agri- tudine ei efficacius remedium adhibere. At ex aliorum sen- tentia, licere crediderim, quia non minus tenetur homo non delinquere in vita, quam in morte: & semper est necessarium aptam medicinam delictis adhibere. Probabilis opinio est; Ergo medicamen appositum.

31. Varietas opinionum inter superiorem, & subditum adest: tenetur ne subditus obedire? Afferit Salas 1. 2. tractat. 8. d. vnic. sect. 8. num. 76. teneri subditum obedire, quoties potest ab- que peccato. At Castro Palao tom. 1. d. 2. part. 6. num. 5. Quan- do subditus, inquit, nititur opinione probabili, quod præcep- tum sit illicitum, vel extra superioris iurisdictionem: potest non obedire; quia vnique fas est sequi probabilem opinio- nem.

32. Est opinio probabilis, superiorem non esse legitimum, quia non est electus, &c. tenetur ne subditus obedire? Non quia de eius possessione probabiliter dubitat. Sanchez sum. tom. 2. lib. 6. cap. 3. n. 29. contrarium sentit probabiliter.

33. Varietas opinionum versatur inter iudicem laicum, & Ec- clesiasticum circa iurisdictionem: quinam est competens? Eccl- estasticus, quia maior. Sanchez opusc. tom. 1. lib. 2. c. 4. dub. 52. n. 2. Generaliter quidem in opinionum varietate, illa amplecten- da, quæ fauet Ecclesie, in fauorem Religionis, Ecclesiastica- que potestatis.

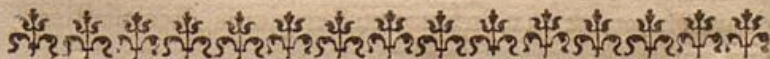
34. Scio ad rectè operandum, requiri iudicium practicum mo- raliter certum? hoc tamen rogamus, an oporteat ut sit ita certum, quod omnem oppositi formidinem excludat? Minimè, sed sufficit assensus rationis probabiliter dictans, hoc vel illud honestè agi. Vasquez 1. 2. d. 62. cap. 5. Porro Layman. lib. 1. tract. 1. c. 5. §. 1. n. 3. contrarium asseruit.

35. Regula illa iuris: Melior est conditio possidentis, est ne sem- per vera? Afferit Vasquez 1. 2. dist. 65. cap. 3. solum in materia iustitiæ veram esse. At Suarius tom. 2. de Religion. lib. 4. cap. 5. numero 4. affirmat veram esse in omnibus virtutibus; quia est regula iustitiæ generalis, quæ in omnibus virtutibus, in quibus legi vniuersali obedire tenemur, imbibitur. Subscrip- serim.

36. Operatur quis cum dubia conscientia, an actus sit peccatum mortale, vel veniale: & proponente illum uti malum in confesso: quodnam piaculum est? Afferit Vasquez I. 2. d. 59. c. 3. n. 10. esse mortale, etiamsi postea esse veniale comperiat; quia voluntas, dum non examinat, vult illud perpetrare, qualecumque sit. At Valentia tom. 2. d. 2. 7. 14. p. 4. contrarium affirmat; quia velle malitiam in genere, est velle malitiam, quæ non excedit veniale; si enim excederet, haud esset veniali & mortali communis.

37. An in dubijs tutior sit pars eligenda? Regula est Iuris, quæ habetur in cap. iuuenis, de sponsal. Tene certum, & dimitte incertum. At non continet præceptum, sed consilium. Palao tom. 1. d. 3. part. 6. n. 4. Porro Becanus I. 2. tract. 1. cap. 4. q. 9. n. 4. putat procedere in dubio practico, non in speculativo; quia non obstante dubio speculativo de iustitia cambij (v. g.) peculiaris alicuius, possum ipse formare iudicium practicum moraliter certum, me posse illud efficere, eo quod hic & nunc licitum mihi est secundum probabilem opinionem speculativam operari.

38. Dubium, quisnam è duobus pater sit alicuius illegitimi: quid præstandum? Uterque alere illum tenetur. Renuit alter, aut nequit. Non tenetur alter in integrum. Azorius tom. 2. lib. 2. cap. 19. quæst. 8. Ratio est, quia illegitimus ius contra utrumque non habet. Vasquez sic I. 2. dist. 66. cap. 8. n. 48. Addit Salas I. 2. tract. 8. d. unic. sect. 24. n. 248. matrem aliquid plus exigere posse à nobiliori, & ditiori, qui scilicet meliora alimenta præstare deberet, si certus esset, esse suum.




EXAMEN IV.

Circa materiam de Gratia, & Merito.

CAPUT PRIMVM.

Quid, & quotuplex Gratia?

I.  **VIDNAM** Gratia? Donum superadditum nature gratis à Deo homini collatum merito Christi.

Quotuplex Gratia? Triplex. Prima diuisio sumpra ex diuerso modo existendi, quem habet in homine, est in habituali,